

V zbirki Leksikonu je Cankarjeva založba v Ljubljani decembra 1985 izdala knjigo žepnega formata »Slovenska krajevna imena«. Knjiga obsega imena vseh krajev znotraj republiških meja, ne sega pa v slovensko zamejstvo. Pri vsakem kraju navaja v polkrepkem tisku uradno ime, pri nekaterih tudi lokalno, t.j. ime, ki ga rabijo stari domačini, ne priseljenci, npr. Žirí (naglas na zadnjem zlogu) in Žíri (naglas na prvem zlogu). Temu sledijo ime v roditeljskem (Žiróv), nato v mestniku z njegovim predlogom (v Žiréh), pridevnik (žiróvski) in ime za prebivalca (Žiróvec). Pri vseh oblikah so označeni naglasi.

Poglejmo, kako so navedena toška imena! Splošno bi moralo veljati pravilo: uradno naj bo ime, ki ga uporabljajo domačini, pristni, ne prišleki, torej lokalno, domačinsko ime. Kdo ve, kateri pisar (sodnik, občinski tajnik, župnik) je iz malomarnosti ali nepoznavanja po svoje ime napisal in se to nedomačinsko ime prepisuje iz listine v listino ter je postalo uradno. Pri loških krajih so taki primeri (navajam uradno in lokalno ime): Hotóvlje-Hotóvlja (motijo bolj znane Hotávlje), Róvte-Róvt, Dolénje in Gorénje Břdo, Dolénja in Gorénja Břda, Prelésje-Prilésje, Podgóra-Pógara. Za to zadnje ime poudarjam, da je že pokojni jezikoslovec Luka Pintar, nekdanji ravnatelj licejske knjižnice v Ljubljani, rojak iz bližnjih Hotalvelj, razložil, da je vas dobila ime Póga-

ra po pogorišču, ker so v srednjem veku s požiganjem gozda pridobili zemljišče za naselje. Enak pomen imajo bližnji žirovski kraji Goropéke, Izgorje, Ópale. Nima pa nobenega smisla ime Podgóra, saj bi morale v Poljanski dolini skoraj vse vasi imeti tako ime, saj je vsaka pod kako goro.

Imeni Gorénja vas-Retéče in Srednja vas-Poljáne sta spakedranki po železnici. Ali kdo reče, da gre v Gorenjo vas Reteče? Vsak normalen človek bi rekel v Gorenjo vas pri Retečah, če bi hotel natančneje označiti, v katero Gorenjo vas gre. Strokovnjaki Slovenske akademije znanosti in umetnosti, ki so pretresli vsa ta imena, niso bili pooblaščenji popravljanja uradna imena in niso krivi za stare napake.

Največja in zelo praktična novost, ki jo uvaja ta leksikon, je ta, da je treba pri sestavljenih krajevnih imenih pisati vsako besedo z veliko začetnico, torej Martíňj Vřh, ne Martinj vřh, Záli Lóg, ne Záli lóg, Dólge Njive, ne Dólge njive. Izjema so samo imena, v katerih je samostalnik splošen izraz za naselje, to so vas, selo, naselje, trg in mesto, npr. Gorénja vás (vas z malo!). Tega pravila se Loški razgledi držijo že od 12. letnika (1965) naprej.

France Planina

(Glej tudi LR 12, 1965, str. 118—119 in LR 28, 1981, str. 207—226).

ŠTUKLOVA KNJIGA HIŠ V ŠKOFJI LOKI

V dveh knjigah nam je mag. France Štukl, vodja loškega arhiva podal pregled loških hiš z vsemi podrobnimi podatki, kolikor jih je mogel zbrati iz zemljiške knjige in drugih uradnih knjig in listin, ki so spravljene v loškem arhivu ali so še v rabi na sodišču. Vse te knjige in se-

rije listin so med viri knjige navedene. Zbiranje, preverjanje in urejanje podatkov zahtevajo zelo veliko vztrajnega in utrudljivega dela. Tako je Loka med redkimi našimi mestí, ki imajo takšen popis hiš. V uvodu navaja avtor, da imajo podoben popis Kamnik, stara Ljubljana in

Kranj. Prva Štuklova knjiga je izšla leta 1981 in obravnava hiše v predmestjih v času od druge polovice 18. stoletja do leta 1980, druga knjiga pa je izšla leta 1984 in obsega popis hiš v samem mestu do 1984. Obe knjigi je izdal Zgodovinski arhiv Ljubljana v vrsti svojih publikacij kot 4. in 7. knjigo.

Kakor že naslov pove, so glavna vsebina knjige podatki o hišah. Za vsako hišo sta najprej navedeni stara in sedanja številka, nato parcelna številka in vložek. Sledijo domača (vulgo) imena, položaj in pomen hiše, njen opis iz časa okoli 1840 (velikost, gradbeni material, strešna kritina, razdelitev notranjih prostorov). Navedeni so tudi gozdni deleži, gospodarska poslopja, delavnice, vrtovi, vodnjaki, gradbeni posegi (predelave, dozidave i. dr.) in gradbeni načrtovalci, nazadnje še število živine, nato pa lastniki, njihov poklic in način pridobitve (kupna, darilna, izročilna pogodba, dedovanje, prisojilo, licitacija, odstop, zaplemba).

Prva knjiga obravnava Karlovce, Trato, Studenec in Kapucinsko predmestje, druga Klobovsovo ulico, Mestni trg, Lontrg, Cankarjev trg in Blažovo ulico z vsemi prejšnjimi imenovanji. Razen hiš so navedeni še drugi objekti — obzidje, mestna vrata, mostovi, javni vodnjaki. Po-

sebej so poudarjene javne zgradbe — grad, cerkve, samostan, župnišče, Kašča, Homanova hiša, Kasarna, Stara šola, Špital, kužno znamenje, tovarna Sešir in lokali nekaterih podjetij (Obrtnik, Mesoizdelki, Bistra, Apoteka).

Razen našete množice podatkov so v knjigi še posebna poglavja o ceni hiš, o pomembnejših meščanih, njihovih rojstnih hišah, razne pregledne tabele, šaljiva pesem o Loki in Ločanih. Na koncu je dodanih nekaj starih fotografij, zbrana so imena meščanov po poklicih, obsežno je abecedno kazalo imen. Na priloženem zemljevidu so vrisane vse obravnavane mestne in predmestne hiše s sedanjimi hišnimi številkami.

Za Ločane je Štuklova knjiga prava zakladnica znanja o njihovem kraju. Ne bodo je brali le enkrat, temveč bodo pogosto posegali po njej in iskali podatke o tem in onem, na kar bo pač naneseš pogovor. Njeno zanimivost in vrednost sta dobro potrdila številna udeležba in živahna debata na kulturnem večeru 16. aprila 1985 v knjižnici Ivana Tavčarja, ko sta predstavila izid knjige njen avtor in dr. Jože Zontar, ravnatelj Zgodovinskega arhiva Ljubljana.

France Planina

ŠE ENA KNJIGA O ŠKOFJI LOKI

Znanstveni inštitut univerze v Ljubljani je l. 1984 izdal v zbirki Etnološka topografija etničnega ozemlja knjigo Škofja Loka, ki jo je napisala izredno delavna kustodinja loškega muzeja etnologinja Meta Sterle. Bogato snov z mnogimi podatki je zbrala po arhivih, kronikah, registrih in na terenskih obhodih, na katerih je zapisala poizvedbe od 86 domačinov. Knjiga obsega 190 strani besedila, dodanih je še 45 črno-belih slik za pojasnilo njenih ugotovitev. Besedilo se ne nanaša samo na mesto, temveč se ozira na ozemlje celotne občine.

Vsebinska knjige je na kratko povedano naslednja:

Opredelitev območja (zgodovina, razvoj).

Notranji ustroj območja (relief, jezik, oblika naselij, zemljiška razdelitev, politično-upravna delitev, sodstvo, cerkvena uprava, zdravstvo, šolstvo, pošte, izobraževalna dejavnost, društva, promet, trgovina, gostinstvo, turizem, kultura, šport, manj razvita območja, izrazitejša lokalne značilnosti, za kar so natančneje prikazani Davča zaradi samotnih kmetij, Poljane kot nekdanje kmetijsko središče doline, Železniki zaradi fužinarstva in Žiri zaradi čevljarstva).

Demografski razvoj območja (popisi prebivalstva, padci števila prebivalstva, izselitve, najmanjši kraji ipd.).

Gospodarski razvoj območja (kmetijstvo, poljedelstvo, živinoreja, sadjarstvo, čebelarstvo, obrti, industrija, gozdarstvo,